

INFOSECURITY.SK: MONITORING DEZINFORMAČNEJ SCÉNY (SEPTEMBER-DECEMBER 2021)

Úvod a metodológia

Informačné alebo vplyvové operácie sú vo svojej podstate najčastejším prejavom hybridných hrozieb a najmä v ére sociálnych sietí predstavujú relatívne lacnú, rýchlu a jednoduchú možnosť ako polarizovať spoločnosť. Ich šíriteľmi sú rôzni dezinformační aktéri (dezinformačné médiá, stránky na sociálnych sieťach a pod.) motivovaní politickými, ekonomickými, sociálnymi alebo psychologickými faktormi. Využívajú pritom rôzne nástroje (dezinformácie, hoaxy či propagandu) a rôzne naratívy.

Ambíciou projektu je priniesť nielen monitoring dominujúcich dezinformačných naratívov prítomných na sociálnej sieti Facebook v skúmanom časovom rámci od septembra do decembra 2021, ale aj s nimi súvisiace odporúčania a témy pre strategickú komunikáciu štátu. Výber tejto sociálnej siete bol ovplyvnený najmä jej popularitou medzi slovenskými používateľmi a dezinformačnými aktérmi. Vzhľadom na jazykovú blízkosť, a teda schopnosť ovplyvniť slovenských používateľov, sme v niektorých prípadoch analyzovali aj obsah plynúci z českého informačného priestoru. Pri analýze uvedeného priestoru bol použitý analytický nástroj CrowdTangle, ktorý umožňuje monitoring verejne dostupného obsahu.

Pre zber dát a obsahu pre potreby analýzy boli použité metriky *Total interactions* a *Overperforming* a vyhľadávanie prostredníctvom kľúčových slov. Pomocou metriky *Total Interactions* sme dokázali identifikovať najúspešnejšie príspevky v jednotlivých týždňoch sledovaného obdobia. Použitie metriky *Overperforming*, ktorá ráta podiel medzi získanými a priemernými interakciami príspevkov danej stránky, umožnilo zachytiť príspevky z pohľadu celkového počtu interakcií menej dominantných dezinformačných médií a facebookových stránok. Dané príspevky však možno považovať za úspešné v porovnaní s ostatnými príspevkami, ktoré daná stránka publikuje. Tento spôsob tak môže potenciálne pomôcť zachytiť témy a formy príspevkov, ktoré dosahujú nadpriemerné čísla a majú virálny potenciál.

Prvá kapitola je venovaná naratívom namiereným proti západným štruktúram a hodnotám - predovšetkým NATO a Európskej únii (EÚ). Tieto naratívy považujeme za jeden z kľúčových faktorov znižujúcich dôveru slovenskej verejnosti v spojencov Slovenska a západné štruktúry, do ktorých Slovensko ako členský štát patrí. Zároveň sme k sledovanému obsahu zaradili aj naratívy proti menšinám, dominovala otázka LGBT komunity. Medzi zaznamenané témy patrila najmä protirečivosť slabého, ale zároveň agresívneho NATO, ktoré chce zničiť Ruskú federáciu. Rovnako sa objavovali naratívy o totalitnom režime EÚ či dekadentnej západnej civilizácii šíriacej fašistickej ideológie. Pri zbere dát a monitoringu sme využili nasledujúce kľúčové slová: NATO, aliancia, USA, EÚ, Európska únia, Brusel, LGBT, Západ, COP26, klíma.

Druhá kapitola je venovaná naratívom, ktoré podporujú Rusko, Bielorusko a Maďarsko ako štáty s evidentnými prvkami autoritatívnych režimov. Medzi hlavné naratívy súvisiace s Ruskou federáciou patrilo oslavovanie ruských vojenských úspechov a techniky, prezentovanie Ruska ako mierotvorcu a obete Západu, prezentovanie Krymu ako súčasť ruského územia a chápanie presunov ruskej vojenskej techniky k ukrajinským hraniciam ako faktoru, ktorý nevyplýva na bezpečnosť NATO. V súvislosti s Bieloruskom sa objavovali naratívy prenášajúce

ťažisko viny za migračnú krízu na poľských hraniciach na plecia EÚ, odmietajúce úlohu Ruskej federácie pri inštrumentalizácii migračnej krízy, či naopak, prezentovanie Ruska ako záchrancu, ktorý môže pomôcť krízu ukončiť. V prípade Maďarska išlo primárne o pozitívne prezentovanie postojov Maďarska a premiéra Orbána vo vzťahu k EÚ, ako aj avizovanej možnosti vystúpenia Maďarska z Únie. Pri zbere dát a monitoringu sme využili nasledujúce kľúčové slová: Rusko, Putin, Krym, Bielorusko, Lukašenko, migračná kríza, Maďarsko, Orbán.

Tretia kapitola je venovaná naratívom kritizujúcim očkovanie proti COVID-19 a protipandemické opatrenia. Okrem zľahčovania závažnosti koronavírusu sa značná časť informačnej scény sústredila na boj proti očkovaniu a pandemickým opatreniam. Medzi často pozorované javy patrilo porovnávanie aktuálnej situácie s nacizmom, fašizmom a totalitou. Dezinformačné naratívy vytvárali strach a vyvolávali negatívne emócie, ktoré priamo prispievajú k neochote očkovať sa proti COVID-19. Dáta sme vyhľadávali s pomocou kľúčových slov: segregácia, diskriminácia, koronavírus, COVID-19, očkovanie, totalita, fašizmus, diktatúra, apartheid, gestapo, farmafirmy, teror, gestapo.

Hlavné zistenia

- NATO bolo paradoxne zobrazované nielen ako slabá organizácia, ktorej existencia speje ku koncu, ale aj ako agresívny nástroj geopolitických záujmov, predovšetkým USA. S alianciou dezinformátori spájali slová ako okupačné a imperialistické.
- EÚ bola zobrazovaná ako organizácia, ktorá narúša suverenitu jej členských štátov. Pri šírení tohto naratívu sa objavovali slovné spojenia diktát Bruselu a totalitný režim.
- Väčšina tém analyzovaných v časti venovanej Rusku, Bielorusku a Maďarsku bola zároveň dezinformačnými aktérmi spájaná s naratívmi namierenými proti Západu, EÚ a NATO.
- Dezinformačná scéna sa spochybňovaniu existencie pandémie venovala v porovnaní s predchádzajúcim skúmaným obdobím (máj až august) v menšej miere.
- Na sociálnych sieťach sa však objavovalo veľké množstvo nepravdivých a zavádzajúcich informácií ohľadom očkovania.
- Aktéri v negatívnom kontexte často poukazovali na krajiny s vysokou mierou zaočkovanosti, ako napr. Izrael, Dánsko či Portugalsko, v ktorých prepukla ďalšia vlna pandémie. Úplne pritom opomínali nízky počet ľudí s vážnym priebehom ochorenia či nízku úmrtnosť.
- Protipandemické opatrenia, režim OTP či očkovanie boli prirovnávané k fašistickým a nacistickým praktikám. Medzi často skloňované výrazy patrili napr. segregácia, totalita a diskriminácia.
- Frekventovaným útokom na sociálnych sieťach nečelili iba vládni predstavitelia, prezidentka a bezpečnostné zložky, ale aj vedci, odborníci a doktori.

Odporúčania

- Kľúčovou je výmena reakčného prístupu za preventívny prístup vo viacerých úrovniach štátnej pôsobnosti.
- Monitorovanie potenciálne virálnych dezinformačných tém a ich preventívna strategická komunikácia.
- Budovanie spoločného povedomia prostredníctvom zdôrazňovania výhod členstva Slovenska v euroatlantickom priestore, predovšetkým v NATO a EÚ.
- Aktívna strategická komunikácia problematických tém s dôrazom na jej dostupnosť a atraktivitu pre širokú verejnosť. Informovanie populácie o šírení dezinformácií a nefaktického obsahu v slovenskom informačnom priestore cudzími štátnymi aktérmi.
- Celoživotné vzdelávanie obyvateľstva v oblasti kritického myslenia a mediálnej či digitálnej gramotnosti obyvateľstva v súlade s potrebami 21. storočia.
- Atraktívna komunikácia historických faktov v reakcii na výzvu nástroja historického revizionizmu.
- Podpora nezávislých organizácií a jednotlivcov zameraných na boj s dezinformáciami s cieľom využiť nielen ich know-how a skúsenosti, ale aj dosah v informačnom priestore.

Spojenci SR - hlavní nepriatelja dezinformátorov

Naratívy namierené proti západným štruktúram, ktorých je SR súčasťou majú spravidla silné zastúpenie v naratívoch slovenskej dezinformačnej scény. Jej aktéri sa snažia, často nepravdivými a zmanipulovanými informáciami, ovplyvniť verejnú mienku v neprospech týchto organizácií. Na ne nadväzujú ďalšie naratívy, ktorými sa naopak aktéri pokúšajú stavať Ruskú federáciu do role adekvátnej alternatívy NATO a EÚ.

Agresívna, ale predsa upadajúca aliancia?

Naratívy, ktoré sa objavovali v skúmanom období, obsahovali aj silné nálady namierené proti NATO, ktoré sú pravidelnou súčasťou dezinformačnej scény. Jej dôležitými aktérmi v tejto téme nie sú len tí slovenskí, ale patrí medzi nich aj napríklad česká lokalizovaná verzia portálu [Sputnik Česká republika](#), ktorý je Ruskou federáciou riadené médium a má dosah aj na slovenských používateľov sociálnej siete Facebook.

V septembri ešte stále medzi dezinformátormi rezonovala téma odchodu vojenských jednotiek NATO z Afganistanu a nástup radikálneho hnutia Taliban. Dezinformační aktéri túto skutočnosť často interpretovali ako „vyhnanie” Aliancie Talibanom z územia Afganistanu. NATO bolo zobrazované ako slabé a „[vystrašené](#)”, opakovane sa objavovali aj naratívy o [neopodstatnenosti](#) existencie NATO. Na ne dezinformátori často nadväzujú aj požiadavku o vystúpení z NATO. V súvislosti s odchodom vojsk aliancie z Afganistanu bolo NATO tiež vyobrazované ako [okupačné sily](#).

Pri použití kľúčového slova „NATO” v kategórii „overperforming” bol pri analýze dezinformačnej scény v mesiaci september mimoriadne populárny satirický [príspevok](#), ktorý zobrazoval smejúceho sa prezidenta Ruskej federácie Putina s popisom: „*Keď sleduješ ako Taliban v teplákoch vyhnal NATO z Afganistanu.*” Autorom príspevku bola stránka *Noviny ÚSVIT*, ktorá vo svojom obsahu pravidelne šíri aj naratívy namierené proti NATO a v prospech Ruskej federácie.

Mnohí aktéri verejne prezentujú myšlienku, že NATO je ekvivalentom USA, ktoré NATO využíva ako nástroj na dosiahnutie svojich cieľov vo svete a zároveň aliancia zneužíva územia východoeurópskych štátov na to, aby sa dostala do blízkosti Ruskej federácie. Tvrdenie bolo zdieľané viacerými aktérmi slovenskej dezinformačnej scény.

Tento naratív sa prelína aj s ďalším, ktorý zobrazuje NATO ako [agresívne](#) zoskupenie. V príspevkoch aktérov dezinformačného priestoru sa slovo „NATO” objavovalo napríklad v súvislosti so slovami „vojna”, „útok” alebo „vojenský zásah”. Výsledkom boli úvahy o tom, či NATO [plánuje](#) útok iné štáty, predovšetkým rezonovala Ruská federácia. Paradoxne sa však niektorí aktéri snažili navodiť dojem, že v blízkej budúcnosti nevyhnutne nastane zánik aliancie.

Na konci septembra reagovali aktéri aj na Správu o stave republiky, ktorú prezidentka SR Zuzana Čaputová predniesla v pléne NR SR. Tá bola podľa nich dôkazom toho, že najvyšší činitelia SR, vrátane prezidentky SR, slúžia záujmom NATO a USA, a to na úkor občanov SR.

Šírenie spomínaných úvah o plánovanom útoku aliancie na Rusko pokračovalo aj v októbri. Tentokrát bola príčinou takýchto naratívov najmä kritika plánov ministerstva obrany SR zaobstarat' 228 kusov novej pásovej a kolesovej obrnenej techniky. Cena tejto techniky bola stavaná do [protikladu](#) s nízkou životnou úrovňou niektorých obyvateľov SR.

To napokon viedlo k naratívu, že záväzky SR k alianciám majú pred ľuďmi prednosť a teda nákup vojenskej techniky je [na úkor](#) zdravotníctva, školstva a dôchodkov. Na základe analýzy dezinformačnej scény hodnotíme, že akékoľvek plány ministerstva obrany SR zakúpiť vojenskú techniku sú využívané na šírenie naratívov cielených proti aliancii NATO.

Na scéne sa objavila [dezinformácia](#) o tajnej základni NATO na území SR. Aktéri údajne budovanie základní automaticky [spájali](#) s ich použitím proti Rusku. Motív základní bol využitý aj na šírenie negatívneho obrazu o Spojených štátoch amerických. V tomto prípade stránka *Spravodajská alternatíva* [tvrdila](#), že „základne v zahraničí pomohli Spojeným štátom od roku 2001 začať vojny a iné bojové operácie v najmenej 25 krajinách.“ Navyše, podľa autora príspevku je účelom základní „ochrana impéria“.

V októbri niekoľko problematických zdrojov zdieľalo slová ministra obrany Ruskej federácie Segeja Šojgu spolu s [informáciou](#), že „NATO presúva sily k hraniciam Ruska“. Súčasťou príspevkov bol aj ministrov [výrok](#), ktorým upozornil, že napadnutie Sovietskeho zväzu počas 2. svetovej vojny nacistickým Nemeckom znamenalo porážku Nemecka. Príspevkami sa aktéri snažili vytvoriť dojem slabej aliancie na jednej strane a silného Ruska na druhej strane. Niektorí slovenskí aktéri šírili informáciu pomocou [zdieľania](#) Ruskou federáciou riadeného média *Sputnik Česká republika*.

Na zastúpenie naratívov namierených proti štruktúram NATO a EÚ počas mesiacov september a október mala vplyv aj predvolebná kampaň, ktorá prebiehala v Českej republike. V rámci nej viacerí predvolební kandidáti postavili svoju predvolebnú stratégiu na silných útokoch proti týmto štruktúram, ktoré prezentovali aj na sociálnych sieťach. Vzhľadom na geografickú, historickú, jazykovú, kultúrnu aj mentálnu blízkosť Českej a Slovenskej republiky tieto naratívy prenikli aj k slovenským používateľom sociálnej siete Facebook.

Aj v novembri sa v dezinformačnom priestore šírili naratívy, podľa ktorého členské štáty NATO slúžia záujmom USA. Stránka Extra plus [zdieľala](#) rozhovor s bývalým generálnym tajomníkom Komunistickej strany Česko-Slovenska, Milošom Jakešom, v ktorom tvrdil aj to, že cieľom NATO je „zlikvidovať Rusko“, USA ovládlo svet a prostredníctvom NATO ovláda Európu.

Opäť sa tiež objavila dezinformácia o tom, že na slovenskom letisku Sliač USA buduje novú jadrovú základňu. Informáciu [prinieslo](#) médium *Hlavný denník*, ktoré vo svojom článku zdieľalo príspevok „neznáameho autora“. Ten tiež tvrdil, že USA má právo vojsť bez povolenia

aj do súkromných objektov pri podozrení z teroristického činu. Aj tento aktér nepriamo naznačil, že NATO touto základňou plánuje zaútočiť na Rusko, pričom vyhlásil, že „*Ukrajina vstúpi čochvíľa do NATO*”.

EÚ - Bruselská ríša a multikultúrny superštát

Častou témou zdieľaného obsahu v dezinformačnom priestore bola aj Európska únia, spravidla vyobrazovaná v negatívnom svetle. V mesiaci september obsahoval [veľmi populárny](#) informáciu, že gruzínsky premiér odmietol finančnú pomoc EÚ. Súčasťou príspevku bol aj výrok, že europoslanci nie sú jeho nadriadení, ktorý bol vysvetlený informáciou, že EÚ podmienila finančnú pôžičku pokrokom reforiem vo viacerých sférach.

Autorom najpopulárnejšieho príspevku bola stránka *Informácie bez cenzúry*, avšak informáciu zdieľali [viacerí](#) dezinformační aktéri, ktorí sa navyše snažili vytvoriť dojem, že alternatívou k EÚ sú dobré vzťahy s Ruskou federáciou.

V reakcii na nedostatky Poľska v oblasti súdnictva a právneho štátu sa na slovenskej dezinformačnej scéne šírila informácia, že EÚ „poúča” Poľsko o demokracii. Hlavným motívom [naratívu](#) bol často vyskytujúci sa tzv. „diktát Bruselu”. Súčasťou článku, ktorý zdieľala stránka *Informácie bez cenzúry*, bolo aj vyjadrenie poľského premiéra, že, „*Poľsko má dlhú históriu bojovania proti všetkým druhom totality a despotov.*” Informáciu opäť [zdieľali](#) viaceré portály.

V septembri reagoval dezinformačný priestor aj na voľby nového kancelára Nemecka. Web *Hlavný denník* [šíril](#) naratív, že odchod Angely Merkelovej z funkcie nemeckej kancelárky môže viesť k rozpadu Európskej únie. Podľa článku mala Angela Merkelová po sebe v EÚ zanechať „*zášť, hraničné ploty, strany proti EÚ na vzostupe, kultúrnu priepasť medzi Východom a Západom a potenciálnych džihadistov v uliciach.*” Sledovatelia stránky reagovali podporou myšlienky o rozpade EÚ.

V októbri jeden z najpopulárnejších príspevkov zdieľal článok *Hlavných správ*, ktorý citoval maďarského premiéra Viktora Orbána o tom, že EÚ si potajme [rozširuje](#) svoje právomoci a Maďarsko je spoločne s Poľskom pripravené sa proti tomu postaviť. Článok taktiež informoval, že inštitúcie EÚ nemajú právo zaoberať sa záležitosťami, ktoré sú vecou národných ústav a súdov.

V priebehu októbra sa na dezinformačnej scéne objavili aj vyhlásenia o tom, že právo národných štátov by malo mať prednosť pred „diktátom” Bruselu. Takýmto naratívom aktéri reagovali na rozhodnutie poľského Ústavného súdu, podľa ktorého niekoľko bodov zmluvy o EÚ nie je v súlade s poľskou ústavou. Jeden príspevok šíril myšlienku, že Poľsko, Slovensko a ostatné členské štáty EÚ sú len „*nesvojprávne kolónie, ktoré majú vo všetkom poslúchať Brusel*” a že EÚ je „*federálny superštát, v ktorom sa suverenita národných štátov neuznáva.*”

Na alternatívnych weboch sa objavil v reakcii na danú situáciu aj naratív, ktorý členské štáty EÚ [označoval](#) za „vazalské“. Stránka *Slobodný vysielateľ* vo svojom príspevku [označila](#) rozhodnutie poľského Ústavného súdu za „začiatok zápasu o suverenitu členských štátov EÚ“. *Informácie bez cenzúry* situáciu využili na [vystrašenie](#) svojich sledovateľov, že EÚ sa zmení na „centrálne riadený súbor provincií“. Sledovatelia týchto stránok na tieto informácie reagovali silnou podporou rozhodnutia poľského Ústavného súdu a tiež povzbudzovaním k vystúpeniu SR z EÚ. V priebehu mesiaca november bola na sociálnej sieti Facebook stránkou *Odboj V4* zdieľaná petícia za vystúpenie SR z EÚ.

Dezinformačná scéna využila na šírenie naratívov namierených proti EÚ a USA aj migračnú krízu na hraniciach Poľska a Bieloruska. Jeden z príspevkov stránky *Extra plus* v reakcii na vážnu situáciu na hraniciach [označuje](#) USA za „skúseného manipulátora“. Príspevok tvrdí, že cieľom USA je „rozosiavať nepriateľstvo“ medzi slovanské národy. USA označuje aj za hlavného vinníka tejto situácie a zároveň tvrdí, že EÚ situáciu len využíva na posilnenie politiky proti Bielorusku. V reakcii na migračnú krízu sa šírila aj [príspevok](#) stránky *Odboj V4*, podľa ktorého má EÚ záujem „osídliť naše štáty iným etnikom“ a EÚ označuje za okupačnú moc.

Dekadencia Západu a práva pre LGBT komunity ako fašistická ideológia

Pri útokoch na západné štruktúry využili dezinformátori aj problematiku LGBT komunity. Túto tému aktéri využili na šírenie naratívu o „fašistickej“ ideológii EÚ. Pri použití kľúčového slova „LGBT“ v kategórii „overperforming“ bol v tomto období najpopulárnejší príspevok facebookovej stránky *Informácie bez cenzúry*, v ktorom [vyzdvihla](#), že vládnuca politická strana v Poľsku považuje agendu Európskej únie za „novú ideológiu porovnateľnú s fašizmom či komunizmom“.

Zdieľaný článok informoval o poľskom predloženom návrhu zákona proti šíreniu homosexuálnej propagandy vo verejnom priestore. Iný príspevok, ktorého autorom bola stránka *Hrot.info*, [tvrdil](#), že obyvatelia Poľska majú dlhodobý pocit, že im „Brusel nanucuje inkluzivistickú ideológiu, či už v oblasti potratov alebo LGBT“.

Rozšírený naratív dezinformačnej scény bol aj o dekadencii Západu, ktorá povedie k rozpadu štruktúr, akou je aj EÚ. V tomto prípade ide o dlho šírený metanaratív, na základe ktorého sú postavené ďalšie. Tieto myšlienky šírila aj populárny [príspevok](#) portálu *Hlavné správy*. Pri šírení naratívov namierených proti Západu sa ho aktéri pokúšajú vyobrazovať ako agresívny. Akási „agresia Západu“ je opäť spájaná primárne s európsko-ruskými a NATO-ruskými vzťahmi.

Naratívy podporujúce záujmy Ruska, Bieloruska a Maďarska

Mnohé zo šírených dezinformačných a konšpiračných naratívov súvisia s vysokou mierou proruského sentimentu na Slovensku. Kľúčovou je pritom idea panslavizmu, a teda historické presvedčenie o vzájomnosti (etnickej spolupatričnosti) slovanských národov. To do značnej miery narúša pocit prináležitosti k štruktúram ako je EÚ a NATO, a naopak, spolu s prvkami nostalgie po „lepších časoch“ posilňuje smerovanie na východ. Okrem toho je do značnej miery rozšírené presvedčenie o prirodzenom partnerstve medzi Slovenskom a Ruskom na základe spoločnej histórie, kultúrnych a hodnotových elementov.

Proruské stránky objímajú medveďa

V kontexte Ruskej federácie sme v rámci sledovaného obdobia odhalili niekoľko rezonujúcich naratívov šírených aktérmi pôsobiacimi v slovenskom informačnom prostredí. Vo väčšine prípadov smerovali ku glorifikácii Ruskej federácie, popisovaniu ruských (a sovietskych) vojenských úspechov a rozsahu zbrojenia, a k celkovému posilňovaniu proruského sentimentu. Okrem toho sa mnohé z analyzovaných príspevkov opierali o konkrétne vyhlásenia prezidenta Vladimíra Putina, ktoré šíрили v infopriestore v snahe o diskreditáciu západných štruktúr (útoky na Európsku úniu, spochybňovanie kredibility NATO a pod.), a naopak, posilňovanie pozitívnej emócie voči Ruskej federácii.

Príspevky a články boli častokrát zamerané na vojenskú techniku Ruskej federácie a nové zbrane, ktorými disponuje, potenciál smerom k dodávaniu plynu do Európy či na naratívy odvíjajúce sa od vyjadrení prezidenta Ruskej federácie Vladimíra Putina na stretnutí diskusného klubu Valdaj. Výrazným trendom bolo nekritické preberanie výrokov a vyjadrení aj iných ruských štátnych predstaviteľov (minister zahraničia Sergej Lavrov, hovorkyňa ministerstva zahraničia Maria Zacharovová), ako aj kopírovanie obsahu ruských (Sputnik, RT, tlačová agentúra TASS) či proruských orientovaných médií.

Rezonoval napríklad naratív preberaný z ruskej štátnej mediálnej agentúry TASS, v rámci ktorého Putin [varoval](#) pred možným odchodom štátov východnej Európy z Európskej únie (EÚ). Mal sa tak vyjadriť na ekonomickom fóre Russia calling!. Informáciu prebral slovenský web [slovenskoaktualne.sk](#) a bola zdieľaná na facebookovej stránke [Megazine](#).

Výraznou témou, ktorá sa objavovala vo viacerých problematických médiách, boli spôsobilosti ruskej armády, vyzdvihovanie ruskej vojenskej techniky, vojenské cvičenia, ako aj vojenská prítomnosť štátu na iných územiach. Facebooková stránka *Armáda Ruskej Federácie* napríklad [informovala](#) o tom, že Rusko pomohlo úspešne modernizovať sýrsku proti-vzdušnú obranu. Modernizáciu mal potvrdiť izraelský útok „šiestimi viacúčelovými stíhačmi, pričom z Libanonského vzdušného priestoru vypáli 24 rakiet na územie Sýrie. Vďaka modernizovanému PVO systému, Sýrske Buk-M2E a Pantsir-S zničili 22 z 24 vypálených rakiet“. Príspevok pritom čerpal aj z ruského média RIA FAN, spoločnosti, ktorá [nadväzuje](#) na petrohradskú trolliu farmu. Posilnenie sýrskej proti-vzdušnej obrany malo zároveň znamenať „koniec izraelskej hegemonie“.

V polovici septembra boli ďalšou rezonujúcou témou spoločné vojenské cvičenia ruských a bieloruských síl Zapad 2021. O téme [informovalo](#) napríklad médium *Sputnik Česká republika* prostredníctvom videa z cvičení. Popis v príspevku upozorňoval na prvé nasadenie úderných robotov Uran-9 a Nerehta. O Putinovej návšteve týchto vojenských cvičení [písalo](#) aj problematické médium *magazin1.sk*. Podľa jeho článku bolo nasadenie spomínaných bojových vozidiel prelomové a „susedné štáty sa môžu mať na pozore pred obrovskou armádou a špičkovou technikou“.

Jednou z dôležitých tém, ktoré sa objavovali v slovenskom informačnom priestore v septembri 2021, bola kauza pôsobenia ruského portálu *RT* v Nemecku. Platforma YouTube totiž zablokovala dva nemeckojazyčné kanály ruskej štátnej televízie *RT (RT DE a Der Fehlende Part)*, na čo Rusko reagovalo vyhlásením o možnom zamedzení prístupu k YouTube na svojom území. O téme [informoval](#) *Dennik Štandard* na svojom webe, pričom článok bol následne [zdieľaný](#) facebookovou stránkou *Informácie bez cenzúry*.

Článok okrem popisu situácie priniesol vyjadrenie šéfredaktorky *RT* Margarity Simoňjanovej, ktorá dianie označila za „naozajstnú mediálnu vojnu, ktorú vyhlásil nemecký štát ruskému“. Dôvodom zablokovania kanálov však bolo pravidelné [šírenie](#) klamlivého obsahu o ochorení Covid-19.

Nemenej dôležitou témou bola energetika, výstavba plynovodu Nord Stream 2 a nedostatočné zásoby plynu v Európe. Česká facebooková stránka *Otvárate oči*, ktorej obsah je populárny aj v rámci slovenského publika, [zdieľala](#) video z média *Sputnik*. Išlo o záznam rozhovoru počas Russia Energy Week 2021, kde sa ruský prezident vyjadril k otázke dodávok plynu do Európy. Putin vo videu tvrdí, že Ruská federácia zvýšila dodávky plynu do Európy o 15%. Naopak, americkí a iní dodávatelia energií podľa neho dodávky znížili. Rusko je údajne schopné dodávky ešte navýšiť, ak o to bude partnermi požiadané. Stránka k videu pridala popis „*Republiko, delay z Vas idioty. vseho je dost. ta krize a ty ceny jsou umele vytvorene*“.

Slobodný vysielateľ [vydal](#) príspevok, v ktorom citoval ruského prezidenta, opäť v kontexte dodávok energií. V rámci príspevku je deklarovaný naratív, že nedostatok plynu v Európe je výsledkom politiky Európskej komisie. Putin sa tak mal vyjadriť na stretnutí medzinárodného diskusného klubu Valdaj. Opätovne zdôraznil, že Rusko dodávky plynu do Európy zvyšuje a obvinil dodávateľov z iných regiónov: „*Deficit na európskom trhu by mohol byť zhruba 70 miliárd metrov kubických, čo je veľa. Čo s tým má spoločné Rusko? Je to výsledok ekonomickej politiky Európskej komisie. Rusko, vrátane Gazpromu, zvýšilo dodávky.*“ *Slobodný vysielateľ* v príspevku uviedol iba priame citácie V. Putina bez akéhokoľvek zhodnotenia či overenia informácií.

Diskusia Valdajského klubu sa objavila vo viacerých problematických médiách aj vo vzťahu s ďalšími prejednávateľnými témami. Medzi nimi bola Ukrajina, rusko-americké vzťahy či „[prejav](#) progresívnej kultúry na Západe“. Putinova kritika Západu na stretnutí klubu bola [prebratá](#) aj portálom *Sputnik Česká republika*, ktorý poukazoval na údajné „genderové

problémy Západu“, či stránkou [Odboj V4](#), ktorá upozorňovala na kritiku kapitalizmu v Putinovom prejave. Predstavený model tzv. rozumného konzervativizmu je nepriamo podsúvaný ako vhodnejší než [západný](#) model. Ten mal Putin [spájať](#) s údajnými zločinmi proti ľudskosti v kontexte hodnotových otázok.

Na facebookovej stránke *Sputnik Česká republika* sa [objavilo](#) aj video s Putinovým vyjadrením, ktorým komentoval údajné prepisovanie histórie. Médium prezentovalo najmä citát: „*Od roku 1917 do roku 1990 máme mnoho výhrad k vládcům, ale dát před 2. světovou válkou nacisty a komunisty na stejnou úroveň a rozdělit odpovědnost 50/50, to je naprosto nepřijatelné, to je lež.*“ Putin vo vystúpení zdôrazňoval, že Sovietsky zväz nenapadol Nemecko v 2. svetovej vojne a zdôrazňoval vojenské úspechy Červenej armády.

V novembri sa taktiež objavovali ďalšie príspevky a články zamerané na vojenskú techniku Ruskej federácie, ktoré boli šírené viacerými aktérmi dezinformačnej scény. *Hlavný denník* napríklad [priniesol](#) propagandisticky ladený článok o nových ponorkách PERM s raketovým systémom Zirkon, ktorými disponuje ruské námorníctvo.

Ponorky sú v článku nazývané ako titani a autor uvádza, že na ich bleskový útok nemá nikto na svete okrem Rusov dostatočne rýchly obranný systém, čo majú priznávať aj Američania. „*Pri ich vhodnom rozmiestnení bude táto flotila schopná vymazať celý kontinent z povrchu planéty, a to rýchlosťou takmer desaťnásobku rýchlosti zvuku,*“ píše sa v článku, ktorý časť informácií preberá z ruskej agentúry TASS. *Hlavný denník* sa [venoval](#) aj podrobnejšiemu popisu úspechov Ruska v oblasti hypersonických zbraní (hypersonické rakety Zirkon a Kindžal). Rusko sa malo v tejto oblasti stať lídrom a je vyzbrojené proti americkej raketovej obrane.

Dôležitou témou bol aj presun ruskej vojenskej techniky k Ukrajinským hraniciam. V tomto kontexte sa na slovenských problematických weboch šíril naratív o tom, že záležitosť nemá vyvolávať obavy, pretože ide iba o presun techniky v rámci ruského územia.

Príkladom môže byť stránka *Armáda Ruskej Federácie*, ktorá na tému [reagovala](#) vyhlásením: „*Dávame do pozornosti fakt ako média začali biť na poplach pretože Rusko presúva SVOJU TECHNIKU NA SVOJOM ÚZEMÍ.*“ Stránka *Informácie bez cenzúry* [zdieľala](#) z *Denníka Štandard* [článok](#) o tom, že ide o hystériu, ktorú umelo stupňujú USA. Tie vraj zároveň zvyšujú svoju vojenskú prítomnosť v Čiernom mori cez cvičenia NATO, čím môže Ukrajina chcieť zaistiť silové riešenie konfliktu na východe svojho územia. Výrazným bol naratív o tom, že Ukrajina zámerne vytvára napätie v regióne, pričom v aktivitách ju podporujú práve západné krajiny vyzbrojovaním.

Hlavný denník [preberal](#) naratívy hovoriace o snahách NATO provokovať Rusko a [militarizovať](#) región Čierneho mora. Počas stretnutia s predstaviteľmi ruskej armády v Soči Putin vyhlásil, že rozmiestnenie amerických rakiet v Európe predstavuje hrozbu pre Rusko, čo bolo [prebraté](#) webom *Hlavné správy*. Článok kládol silný dôraz na modernizáciu ruskej armády a možnosť rýchlej reakcie na údajné provokácie. Medzi nimi Putin menoval „*rastúcu intenzitu letov*

NATO v blízkosti ruských hraníc, ako aj výskyt lodí aliancie s riadenými raketovými zbraňami vo vodách Baltského a Čierneho mora“. Spomínané tvrdenia spadajú do naratívu Ruska ako obeť agresívnych politik a provokácií Severoatlantickej aliancie, voči ktorým má iba adekvátne reagovať a brániť sa.

Rovnaký naratív [šíril](#) aj Mário Vidák prostredníctvom webu *magazin1.sk*. Ten prebral Putinovo tvrdenie o snahe niektorých štátov a aktérov o prelomenie strategickej parity. Rusko si vraj všíma tieto bezpečnostné hrozby a je pripravené na ne primerane reagovať. Príspevok bol založený na zdieľanom článku agentúry TASS. Naratív sa objavil aj v [príspevku](#) *Veľvyslanectva Ruska na Slovensku*.

V neposlednom rade bola významnou témou Krymu. Odvíjala sa primárne od Putinovho vyhlásenia, že „*Krym zostane navždy ruský*“, ktoré bolo následne nekriticky [preberané](#) proruskými orientovanými problematickými webmi. Malo ísť o oslavu ruského Dňa národnej jednoty, ktorý Putin strávil návštevou Krymu. Pri tejto príležitosti sa vyjadril: „*Naša krajina obnovila svoju historickú jednotu. Toto živé a nerozbitné puto možno obzvlášť intenzívne pociťovať samozrejme tu, v Sevastopole na Kryme. Sú teraz navždy s Ruskom, pretože taká je suverénna, slobodná a nezlomná vôľa ľudu, celého nášho národa.*“

Šírený tak bol naratív odmietajúci začlenenie Krymu do ruského územia ako nelegálnej anexie. Médium *Na palette* [poukazovalo](#) na nezlomnú vôľu ľudu a národa, ktorý o pričlenení Krymu rozhodol v platnom občianskom referende v roku 2014. Putinov prejav z osláv bol [zdieľaný](#) na stránke *Veľvyslanectvo Ruska na Slovensku* a [Armádny magazín](#).

Bielorusko ako obeť Západu

Počas sledovaného obdobia bola výraznou predovšetkým migračná kríza na bieloruských hraniciach so štátmi Európskej únie (Poľsko, Litva, Lotyšsko). V rámci nej sa v sledovanom období objavilo niekoľko kľúčových naratívov. V prvom rade išlo o informovanie o problematike „migračnej krízy“, kde však dezinformačné médiá úplne opomínali úlohu samotného bieloruského režimu.

Naopak, v niektorých analyzovaných príspevkoch a článkoch sa objavovali tvrdenia podporujúce Bielorusko, primárne prostredníctvom nekritického preberania výrokov prezidenta Alexandra Lukašenka. Dôkazy o využívaní migrácie ako nástroja hybridnej vojny zo strany Bieloruska boli zatláčané do úzadia a zľahčované. Napokon išlo aj o obsah odmietajúci akúkoľvek účasť Ruskej federácie na situácii na bieloruských hraniciach.

Objavili sa teda pokusy preniesť ťažisko viny za migračnú krízu na EÚ. Prezentovaný však bol aj naratív, ktorý vinu kládol na plecía celého Západu. Migračná kríza má byť podľa tohto naratívu výsledkom destabilizácie štátov na Blízkom východe, ktorú spôsobili EÚ a NATO. Takéto zdôvodnenie situácie [priniesol](#) *Hlavný denník* v článku, v ktorom prebral informácie z ruskej agentúry TASS.

Odkláňanie pozornosti od skutočného problému upozorňovaním na aktivity iných štátov v zahraničí sa objavili aj v rámci ďalších príspevkov. Typickým príkladom je [článok](#) webu *Extraplus*, v ktorom je vina za krízu prikladaná USA a ich tzv. satelitom, „*ktorí destabilizovali situáciu na Blízkom Východe a v severnej Afrike*“ účasťou na konfliktoch v Iraku, Líbyi, Sýrii a Afganistane. Naratív sa objavil aj v ďalšom [článku](#) *Hlavného denníka*, ktorý upozorňoval na britské zapojenie sa do vojny v Iraku. Portál *Veci verejné* [šíril](#) skreslené tvrdenia o tom, že „*Briti prosia Putina, aby zasiahol v súvislosti s krízou na bieloruských hraniciach*“, pretože „*Západ je bezradný*“.

V kategórii „total interactions“ bol úspešným [príspevok](#) stránky *DAV DVA*, ktorá [zdieľala](#) článok z webovej stránky *Veci verejné*. Autor článku argumentuje, že NATO uskutočňuje opatrenia na zastrašenie Ruska, do ktorých majú spadať vojenské cvičenia v Čiernom mori, ale aj „*situácia s migrantmi na poľsko-bieloruských hraniciach*“ a časté provokácie proti Rusku.

Maďarský boj proti „bruselskej ríši“

Medzi dôležitými témami, ktoré monitoring slovenskej dezinformačnej scény v skúmanom období odhalil, bolo aj podporovanie pozitívneho sentimentu voči Maďarsku v kontexte boja proti EÚ. Glorifikované pritom boli najmä aspekty, ktoré sú zároveň prejavmi úpadku maďarskej demokracie. Niekoľko rokov podkopávania demokratických princípov a rozširovania nedemokratických praktík sa negatívne podpísalo na stave demokracie. Podľa výskumného centra Freedom House [ide](#) v prípade Maďarska o „prechodný alebo hybridný režim“, podľa The Economist Intelligence Unit (EIU) od roku 2020 štát [spadá](#) do kategórie „nedokonalá demokracia“.

V rámci obsahu jednotlivých dezinformačných a problematických médií sa objavovali primárne naratívy vykresľujúce premiéra Viktora Orbána v pozitívnom svetle. Išlo najmä o glorifikáciu negatívneho vystupovania voči EÚ, a naopak, spolupráce s Ruskom. *Hlavný denník* napríklad [vyzdvihoval](#) údajné inšpirovanie sa Poľska maďarskou politikou voči EÚ: „*Poľský premiér Morawiecki v štýle maďarského premiéra Orbána odkázal do Bruselu, aby nepoučoval Poliakov o demokracii.*“ Situácia sa viazala na zvažovanie krátenia dotácií EÚ pre Poľsko, ktoré sa, podobne ako Maďarsko, ubera cestou obmedzovania demokratických princípov.

Spolupráca Maďarska s Ruskou federáciou sa v skúmanom období objavila prostredníctvom témy [podpisania](#) zmluvy o dodávkach plynu z Ruska za nízke ceny. Aj táto téma bola súčasťou širšieho naratívu zameraného proti EÚ, keďže malo ísť o samostatné rozhodovanie Maďarska, od koho a akým spôsobom bude energie odoberať. Článok média *Sputnik Česká republika* v tomto kontexte [poukazoval](#) na aspekt suverenity maďarského štátu. Podpísanie zmluvy s ruským Gazpromom malo byť bezpečnou cestou, ako zabezpečiť dodávky plynu. O dohode [informovala](#) aj stránka *Extraplus*.

Tá sa zamerala primárne na negatívnu reakciu Ukrajiny, ktorá dohodu považuje za ranu pre ukrajinsko-maďarské vzťahy, keďže plyn nemá prechádzať ukrajinským územím. Článok

priniesol stanovisko Maďarska, ktoré Ukrajinu obvinilo z „torpédovania maďarskej plynovej bezpečnosti“, a tým aj narúšania maďarskej suverenity.

Oslavovanie Orbánovej politiky sa viazalo aj na konfliktné otázky ako je migrácia, ku ktorej sa maďarský premiér pravidelne [vyjadruje](#) odmietavo. Konflikt s EÚ sa pretavil aj do maďarskej [žiadosti](#), aby Európska komisia „uhradila náklady vynaložené na opatrenia súvisiace s ochranou vonkajších hraníc Únie“. Článok publikovaný *Denníkom Štandard* [prezentuje](#) Orbánovo stanovisko, že Maďarsko je zárukou „stability“, pretože úspešne chráni vonkajšie hranice EÚ, avšak „Brusel nedal Maďarsku na budovanie hraničných zábran ani halier“.

Experimenty na ľud'och, diktatúra a segregácia: dezinformácie a štvavá rétorika o očkovaní a opatreniach polarizujú slovenskú spoločnosť

Medzi hlavné témy, ktoré v sledovanom priestore počas skúmaného obdobia figurovali, patrilo očkovanie a opatrenia vlády na zastavenie šírenia ochorenia COVID-19. Opakované zľahčovanie dôsledkov koronavírusu a šírenie dezinformácií a zavádzajúcich informácií o samotnom ochorení a očkovaní proti nemu možno považovať za jeden z hlavných dôvodov nízkej zaočkovanosti populácie na Slovensku. K 29.11.2021 [bolo](#) v krajine zaočkovaných aspoň jednou dávkou vakcíny 45,76 % obyvateľov.

Strach z očkovania vyvolávajú a podporujú dezinformačné naratívy, ktoré šíria vybrané osoby, weby a stránky. Tomu nasvedčuje aj fakt, že v marci 2021 iba 56% Sloveniek a Slovákov [verilo](#) farmaceutickým firmám a ich vakcínam. V júli 2021 až tretina nezaočkovaných [uviedla](#), že by sa zaočkovať dala, ak by bolo preukázané, že vakcíny sú dostatočne bezpečné.

Rétorika dezinformačných aktérov sa v mesiacoch september až november veľmi nelíšila od predchádzajúceho skúmaného obdobia (máj až august), avšak na rozdiel od minulých mesiacov, dezinformátori v menšej miere spochybňovali existenciu samotnej pandémie.

Objavili sa však napríklad tvrdenia, že pandémia [bola](#) zinscenovaná alebo, že ju svetové vlády pripravili už v roku 1992 na olympijských hrách. Vymyslenú informáciu zverejnila stránka *Strážca poznania*, Facebook konšpiračné video po pár dňoch vymazal. Na druhú stranu, stránky s problematickým obsahom sa zamerali najmä na spochybňovanie závažnosti koronavírusu, odrádzanie od očkovania proti COVID-19 a na boj proti pandemickým opatreniam.

Dezinformácie a zavádzajúce tvrdenia šírili najmä niektorí politici, web a stránky na Facebooku, ktoré sú známe produkovaním obsahu zmiešanej faktickej kvality. Medzi takéto weby patria napríklad *Hlavné správy*, *Hlavný denník*, *Extra plus* či *Badatel.net*.

Zo stránok na Facebooku šírili dezinformačné a zavádzajúce informácie napríklad *Informácie bez cenzúry*, *Nocomment.sk*, *DAV DVA*, *Matovičov cirkus*, *S4 – ilumináti*, *Megazine*, *Slobodný vysielateľ*, *AntiKiska* apod. Vzhľadom na prepojenosť slovenskej a českej informačnej scény, mali na Slovákov významný dosah aj české médiá a stránky na Facebooku, ako napr. *Otvíri svou mysl* či *AntiKavárna*. Najväčší počet interakcií na Facebooku však mali opoziční politici, ktorí svojou rétorikou pracujúcou s negatívnymi emóciami vytvárali strach a pocit nebezpečia. Svoj dosah zvyšovali zahlcovaním informačného prostredia, vzájomným zdieľaním statusov a v neposlednom rade svojimi naratívmi inšpirovali k ďalšej činnosti ostatné dezinformačné médiá a stránky.

Významnú časť obsahu na sociálnych sieťach tvorili počas skúmaného obdobia dezinformácie a zavádzajúce informácie o očkovaní. V prvom rade sa dezinformačná scéna snažila bagatelizovať dôležitosť očkovania proti COVID-19. Opakovane sa objavovali tvrdenia, že je lepšie [prekonať](#) koronavírus ako sa zaočkovať, a preto vakcinácia nepomôže v boji s pandemiou.

Zároveň boli zľahčované dôsledky koronavírusu napríklad vyhláseniami, že šanca, že človek [zomrie](#) na koronavírus je dvakrát menšia ako to, že do Zeme narazí meteorit alebo že je to obyčajné respiračné ochorenie, s ktorým sa jednoducho musíme naučiť žiť. Česká molekulárna bioložka Soňa Peková, na ktorú sa často odvolávajú stránky s problematickým obsahom, tvrdí, že ak by sme [prestali](#) testovať, tak možno by sme aj zabudli, že tu nejaký vírus máme. Užívatelia sociálnych sietí boli často vyzývaní, aby sa [prestali](#) zbytočne strachovať, keďže každý môže umrieť hocikedy a hocikde.

Tieto tvrdenia boli posilňované príkladmi krajín s vysokou zaočkovanosťou, ako napríklad Portugalsko, Dánsko či Izrael. Aj napriek vysokej miere zaočkovaných ľudí, zažili novú vlnu nákazy, čo dezinformační aktéri vysvetľujú tým, že vakcinácia [nepomáha](#) na zastavenie šírenia nákazy. Úplne pritom opomínajú výrazne znížiť počet vážnych prípadov a úmrtí v týchto štátoch.

Dezinformační aktéri tiež vo veľkej miere [útočili](#) na strach ľudí z vedľajších účinkov vakcinácie proti COVID-19. Práve očkovanie údajne [môže](#) za to, že sa ľudia koronavírusom nakazia a následne možno aj zomrú. Po celom svete [boli](#) údajne zaznamenané vysoké počty úmrtí medzi športovcami, čo naznačuje, že by mohlo ísť údajne o následky očkovania. Stránky s problematickým obsahom a niektorí opoziční politici neustále zdôrazňovali prípady úmrtí po očkovaní alebo si [vymýšľali](#) vlastné prípady.

Objavovali sa tiež konšpirácie, že údaje o tom, koľko ľudí [zomrelo](#) v dôsledku očkovania proti COVID-19, sa nikdy nedozvieme, keďže nám to vláda a odborníci zatajujú. Stránky s problematickým obsahom však zverejňovali počty úmrtí bez akejkoľvek evidencie. Prezentované boli napríklad zle interpretované informácie o počte obetí očkovania v Európskej únii alebo vo Veľkej Británii.

Štatistiky sa týkali obetí koronavírusu a nie vakcinácie, avšak či k dezinterpretácii došlo omylom alebo zámerne s cieľom zvýšiť strach z očkovania, sa môžeme iba domnievať. Naopak, šírili sa správy v podobnom duchu ako článok z konca júla na *Badatel.net*, ktorý [zverejnil](#) informáciu, že zaočkovaní majú o 886 % vyššiu šancu, že zomrú na COVID-19 ako nezaočkovaní. Medzi ďalšie obľúbené tvrdenia patrilo, že nemocnice v skutočnosti [nie sú](#) preplnené a čísla sú sfaľované.

Strach z neznámeho bol posilňovaný tiež tvrdeniami, že vakcíny proti COVID-19 údajne [nie sú](#) otestované a že očkovanie je sociálny experiment na ľuďoch, ktorý je možný [prirovnat'](#) k laboratórnym pokusom na zvieratách. V neposlednom rade sa na sociálnych sieťach často [objavovali](#) vyhlásenia, že za novú vlnu pandémie môžu práve zaočkovaní ľudia, keďže [sú](#) tzv. superprenášači koronavírusu.

Dezinformační aktéri útočili aj na najzraniteľnejšie miesta ľudí, a to zavádzajúcimi informáciami a tvrdeniami týkajúcich sa detí, ktoré vyvolávali veľmi negatívne emócie. V tejto súvislosti sa hovorilo najmä o šikane bezbranných. [Vykresľované](#) boli napríklad situácie, podľa ktorých, ak sa dieťa rozhodne na chvíľu nadýchnuť čerstvého vzduchu a dá si dole rúško, poputuje okamžite do samostatnej miestnosti, kde bude k nemu privolaná polícia.

V prípade, že školy tieto opatrenia nebudú dodržiavať, hrozí im vysoká pokuta. Medzi časté tvrdenia patrilo tiež to, že slovenskí politickí predstavitelia úmyselne [ničia](#) deťom detstvo a obmedzujú ich právo na vzdelanie. Po schválení očkovania proti COVID-19 pre neplnoletých sa na viacerých stránkach šírili naratívy, že vláda dovolila americkým farmafirmám pokusy na slovenských deťoch.

Zneužitá bola taktiež smrť iba štvorročného chlapca, ktorý zomrel na astmatický záchvat. Informácie o prípade boli podávané manipulatívne, z nešťastnej udalosti bola obviňovaná vláda a lekári, ktorí odmietajú poskytovať zdravotnú starostlivosť nezaočkovaným ľuďom.

Navyše, podobne ako v predchádzajúcom skúmanom období, ani tentoraz si slovenskí dezinformační aktéri nenechali ujsť príležitosť spojiť smrť verejne známych osôb s očkovaním proti COVID-19. Tieto konšpirácie sa objavili v súvislosti so smrťou speváka Miroslava Žbirku či hokejistu Borisa Sádeckého.

Stránky s problematickým obsahom a dezinformační aktéri veľkú časť svojej pozornosti venovali počas skúmaného obdobia boju proti pandemickým opatreniam. Vládne opatrenia sú podľa nich neplatné, lebo [zasahujú](#) do osobnej slobody ľudí. Nosenia rúška je údajne vojenská operácia, ktorá [obmedzuje](#) prívod kyslíka na mozgu, čo umožňuje ľahšie ovládanie ľudí alebo v horšom prípade nás dokonca [zadusí](#). Ak policajti prikazujú ľuďom nosiť rúško alebo respirátor, podieľajú sa na tyranii a porušovaní základných ľudských práv a slobôd, a teda páchajú trestný čin.

Režim OTP je údajne neopodstatnený a diskriminačný, lockdowny [sú](#) synonymom pomalej vraždy. Tým, že sa zavárajú vnútorné športoviská, sa vláda snaží zničiť zdravie ľudí, aby potom prípadné nakazenie koronavírusom zvládali ťažšie. Všetky opatrenia vlády na zastavenie šírenia nákazy sú dezinformačnými aktérmi označované za útoky na základné ľudské práva a slobody. Nezaočkovaní ľudia prišli o tieto fundamentálne atribúty naprieč celou Európou a [kradne](#) ich aj slovenská vláda.

Podobne ako v predchádzajúcom skúmanom období, aj v mesiacoch september až december dezinformační aktéri pravidelne prirovnávali protipandemické opatrenia a očkovanie k nacistickému režimu. Totalitná, resp. fašistická vláda svojich občanov terorizuje a [pácha](#) na nich zločiny proti ľudskosti, za ktoré v budúcnosti zaplatí. Minister zdravotníctva [bol](#) označovaný za Mengeleho, no útok sa neyhol ani lekár Sabaka či vládni predstavitelia, ktorých aktivity boli vo viacerých prípadoch nefakticky prirovnávané k praktikám totalitných režimov.

Na sociálnych sieťach sa šírili naratívy, že momentálne [zažívame](#) diktatúru, keďže vláda [zaviedla](#) segregáčnité a diskriminačné obmedzenia. Medzi obľúbené slovné spojenia, ktoré údajne najlepšie vystihujú dnešnú situáciu, patrili očkovací apartheid, očkovací teror či delenie občanov na nadľudí a podľudí. Prezidentka a vláda boli opakovane obviňované z toho, že zavádzajú totalitu a podnecujú nenávisť proti nezaočkovaným ľuďom na Slovensku. Tí, ktorí sa odmietajú dať zaočkovať sú vraj vládnymi predstaviteľmi a liberálnymi médiami dehumanizovaní a považovaní za odpad spoločnosti. Každá obeť očkovania proti COVID-19

je podľa dezinformačných aktérov obeťou vlády, lebo [podľa](#) enormnému štátnemu tlaku a šikane.

Po zavedení nových opatrení v novembri rétorika na sociálnych sieťach ešte viac vyeskalovala. Viaceré statusy opozičných politikov ako aj stránky s problematickým obsahom oznamovali, že oficiálne nastala „koronatotalita“, „koronafašizmus“, „vláda liberálneho fašizmu“, či bol zavedený „teroristický antihumánny režim“.

Z hoaxov zarezovala napríklad informácia, že sa vláda [chystá](#) zobrať nezaočkovaným ľuďom právo voliť alebo že vládny predstaviteľia spustili výstavbu moderného koncentračného tábora. Dezinformačnú vlnu [spustil](#) projekt MOVIR Technickej univerzity v Košiciach (TUKE), ktorý bol označený za plán vybudovania elektronického väzenia pre nezaočkovaných. Údajne za tým stoja Ozbrojené sily SR, ktoré potrebujú monitorovací systém slúžiaci na separáciu izolovaných skupín obyvateľstva.

Dezinformácie, zavádzajúce informácie a rétorika podporujúca negatívne emócie vyústili do pasívnej aj aktívnej agresie časti obyvateľstva proti odborníkom, štátnym zložkám a vládnym predstaviteľom. Veľkému tlaku zo strany dezinformačných aktérov [čelili](#) odborníci a lekári, ktorí boli osočovaní z toho, že [odmietajú](#) poskytovať zdravotnú starostlivosť. Vedci a doktori boli označení za idiotov, opice a „mentálnych degenerátov“.

Ochrana zdravotníkov je údajne ďalším krokom proti slobode slova, keďže kriminálna polícia bude stíhať ľudí len preto, že majú iný názor. Špecifickú pozornosť dezinformačných aktérov si vyslúžili aj verejne známy doktori, ako napr. Peter Sabaka, ktorý bol obvinený z toho, že [šíri](#) „bludy“ a hrá „kovid divadlo“ iba preto, lebo je chamtivý a [túži](#) po peniazoch.

Aktivity Slovákov však nezostali iba pri slovných útokoch, počas skúmaného obdobia boli zorganizované rôzne protestné akcie, ktoré boli následne prezentované na sociálnych sieťach. Niektoré skupiny ľudí chodili k vakcinačným centrom, pred ktorými šíрили zavádzajúce a falošné informácie o očkovaní, alebo podľa ich slov „reálnu osvetu o očkovaní“.

Medzi ďalšie významné akcie, ktoré si získali veľkú mediálnu pozornosť, boli nákupy bez rúšok. Organizované skupiny ľudí bez prekrytia horných dýchacích ciest na rôznych miestach Slovenska narušali bežný chod predajní, pričom zasahovať musela vo viacerých prípadoch aj polícia.

V neposlednom rade boli počas skúmaných mesiacov organizované protesty namierené proti pandemickým opatreniam a nariadeniam vlády. Videá z nich sa zaraďovali medzi mimoriadne obľúbené ([príklad 1](#); [príklad 2](#); [príklad 3](#)). Protestné akcie [boli](#) vykresľované ako najväčšie demonštrácie od roku 1989, na ktorých sa ľudia domáhali vlastnej slobody.

Zdroje

Dominika Hajdu, Katarína Klingová a Daniel Milo. *GLOBSEC Trends 2018 Central Europe: One Region, Different Perspectives*. GLOBSEC: Centre for Democracy & Resilience. 11/05/2018. Dostupné z: <https://www.globsec.org/publications/globsec-trends-2018-central-europe-one-region-different-perspectives/>

Dominika Hajdu, Katarína Klingová a Miroslava Sawiris. *GLOBSEC Vulnerability Index 2021 - Slovakia*. GLOBSEC: Centre for Democracy & Resilience. 15/11/2021. Dostupné z: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2021/11/Vulnerability-Index_Slovakia.pdf

Dominika Hajdu, Katarína Klingová. *Voices of Central and Eastern Europe. Perceptions of democracy & governance in 10 EU countries*. GLOBSEC: Centre for Democracy & Resilience. 23/6/2020. Dostupné z: <https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2020/06/Voices-of-Central-and-Eastern-Europe-read-version.pdf>

Dominika Hajdu, Katarína Klingová, Daniel Milo a Miroslava Sawiris. *GLOBSEC Trends 2021: Central and Eastern Europe one year into the pandemic*. GLOBSEC: Centre for Democracy & Resilience. 03/06/2021. Dostupné z: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2021/06/GLOBSEC-Trends-2021_final.pdf

Daniel Milo. *The image of Russia in Central & Eastern Europe and the Western Balkans. Russia: mighty Slavic brother or hungry bear next-door?* GLOBSEC: Centre for Democracy & Resilience. 12/4/2021. Dostupné z: <https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2021/04/Image-of-Russia-Mighty-Slavic-Brother-or-Hungry-Bear-Nextdoor.pdf>

Postoje k očkovaniu. Ako sa máte, Slovensko?. 2021. Dostupné z: <https://www.akosamateslovensko.sk/tema/postoj-k-ockovaniu/>

Prieskum verejnej mienky na tému očkovanie a opatrenia proti COVID-19. AKO. 2021. Dostupné z: https://ako.sk/wp-content/uploads/2021/08/Prieskum_verejnej_mienky_na_temu_ockovanie_a_opatrenia_proti_COVID-19.pdf

Stav očkovania: Svet a Slovensko (vývoj, mapy a poradie). Dáta bez pátosu. 2021. Dostupné z: <https://databezpatosu.sk/stav-ockovania-covid-19-vo-svete/>

INFOSECURITY.SK

Autori:

Katarína Drevená, analytička Infosecurity.sk

Barbora Jamrišková, analytička Infosecurity.sk

Michaela Ružičková, analytička Infosecurity.sk

Editori:

Peter Dubóczy, zástupca šéfredaktora Infosecurity.sk

Matej Spišák, šéfredaktor Infosecurity.sk

Výskum bol realizovaný v rámci projektu *Infosecurity.sk: Aktívne proti dezinformáciám*, a to na základe zmluvy č. MVZP/2021/12 o poskytnutí dotácie v oblasti Medzinárodné vzťahy a zahraničná politika SR v pôsobnosti MZVEZ SR.

MINISTERSTVO

ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Názory a tvrdenia vyjadrené v tomto dokumente nepredstavujú oficiálne stanovisko Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Za obsah dokumentu sú zodpovední výlučne jeho autori.

